

ko je rabil kloroform, mu je v tej omami umrl le jeden sam bolnik, pa še ta je trpel neozdravljivo na srčnej napaki.

Poraba drevesnega ogljija za dom in zdravilo. Drevesno ogljije se more v najrazličnejše namene uporabljati. Tako je: 1. Izvrstno sredstvo za pokončevanje škodljivih plinov ali nevarnih soparov, kateri izhajajo od smradu pri bolnikih, zlasti še pri nalezljivih boleznih, od stranišč ali gnojnih jam v novo pobeljenih stanovanjih itd. Da se tak škodljivi zrak očisti, treba prostore kolikor mogoče prezračiti, nato pa v sobe prinesiti v posodah suhega (mrtvega) drevesnega ogljija, ter te po tleh razpostaviti. Ogljije ima namreč lastnost, vleči nase škodljive pline, s čemur se zrak očisti. 2. Zaduho meso se iznebi slabega duha, ako se potrese z zdrobljenim prahom od ogljija. 3. Je izvrstno sredstvo zoper opekline in gnoječe rane, ako se ogljeni prah potrese na obvezi, s katerimi se rane obvežejo, da prej zacelijo. 4. Tudi se trdi, da žlica prahu od ogljija zmešanega z vodo izpita potolaži nervozne bolečine v plavi, je dobro sredstvo proti vetrovom in drugim boleznim želodca.

Kmetijstvo.

Čisti zrak za živino.

Brez zraka in svetlobe ni mogoče živeti ne človeku, ne živalim, niti cveticam. Zrak je sicer navadno povsod, ali žalibog ne jednako čist in zdrav. Tako nahajamo v hlevih, kjer so goveda in druge živali privezane, večkrat zrak tako zaduhel, pomešan s kisikom in dušikom, da bi človeka kar mamilo. Kadar je vsa ta mešanica soparov zmešana, gotovo je, da je zrak za dihanje okužen. Takšen zrak je navadno v nizkih hlevih, kjer je vse prenapolnjeno živine, in ni zadostnih priprav za odpravo scalnice in odpadkov. Kako uspeva v takih prostorih žival, ni težko uganiti.

Kaj diha žival v takšnih prostorih? Zrak poln zaduhlega amonijaka, kateri škoduje nosnicam in očem, pa tudi usmraduje duh živežu živalim. Razume se, da v takšnih hlevih se ne more vzgajati uspešno nijedna mlada živina. Še manj se more govoriti o vzreji plemenite, čistokrvne živine, ker v takem stanju prevzame najboljše živinče zaspanost in onemoglost. Najmanj pa so takšne staje sposobne za težko uprežno živino, ker ji manjka pravega počitka. Večkrat se sliši tožba: „Imam poln hlev živine, ali slabo se ona redi, posebno voli kar usahujejo“. To je res! Za pravilnim krmljenjem treba delavni in vzgojujoči živini pred vsem tudi svetlobe in zraka, le za pitano živino velja bolj ozek in temen prostor. Tudi krave in telice neobhodno potrebujejo zadostno svetlobe in svežega zraka.

Tako oskrbljena živina rada žre, se lažje snaži, pa tudi obvaruje pred boleznijo očij, kakor tudi stršenja, kadar pride na prosti, svetli prostor iz hleva.

Artičoke.

Artičoka je v mnogih krajih jako priljubljena jed. Oni del artičoke, ki je za jesti, se nahaja v

mehkem dnu rastline, ter je jako redilen, ker ima v sebi mnogo beljakovine in sladkorja. Artičoka je po svoji obliki podobna osatu. Ogromni cvetni koši so višnjevkasto-rudeči, ter obdani od sočnih lupin.

Pridelovanje artičoke nikakor ni tako težavno, kakor se navadno misli. Najprimernejši način pridelovanja je ta le:

Rastlino se vsadi na solnčnem kraju v globoko zrahlana mastna tla. Predno se sadijo, izkoplje se velike luknje, na katerih dno se dene gnoja. Pomnoženje artičoke se vrši iz stranskih poganjkov, ki izrastejo iz glavnega debla. Ker se semenske artičoke dostikrat izneverijo, vzgaja se jih večji del le iz poganjkov.

Prve sadike si priskrbiš iz kake vrtnarije, pozneje si jih vzameš že iz lastnega zaroda. Poganjke presadiš potem, ko se ni več bati mraza v razdalji 1 metra. Da se doseže velikih košev, sadi se lahko po več sadik skupaj. Radi boljše rasti se poreže perje po koncih proč, predno se jih vsadi. Sajenje se more vršiti z vso skrbnostjo, ter se mora tudi, če treba, pridno zalivati. Predno se primejo in razrastejo, treba jim dati sence.

Sadike, ako se jih vestno sadi in oskrbuje, donšajo že prvo leto sadež, v drugem letu pa lep dobiček. Rabi se za kuho le neodprte cvetne koše. Po izsekanju se odseče cvetna debla spodaj pri tleh, odstrani se ob enem vela peresa, daljše perje se pred zimo na koncih poreže ter se rastlino s slamo poveže in obviše.

Ker so artičoke proti mrazu in mokroti dokaj občutljive, se jih čez zimo najbolje ohrani s tem, da se jih dobro ovije in z zemljo obspè.

Ako nastopi huda zima, je dobro obdati jih še z listjem in vejnatim gnojem. Da ne gnijejo, jih treba pokriti s posebno posodo itd. Še varneje za artičoke je, ako se jih izkoplje in prezimi v kleti, kar pa v južnih krajih ni potrebno.

Spomladi se odgrne ovoj, zemlja se zravna, pognoji z gnojem ali gnojnico.

Navadno rodi artičoka 5 do 8 let.

Kmetijske raznoterosti.

Gips. Gips, malec ali sadra nam je znano gnojilo. Po nekaterih krajih sestavlja gips cele hribe. Posebno znana sta po naših krajih dovski gips, katerega kopljejo pri Dovjem na Gorenjskem, in samoborski gips, katerega dobivajo v Samoboru na Hrvaškem. Tam ga kopljejo ali lomijo in potem zmeljejo ali stolčejo v stopah, da je droben kakor moka. Čisti gips je bele barve, sivemu gipsu je pa primešana zemlja. Gips obstoji iz žveplene kisline in apna, tedaj iz dveh redilnih snovij, katerih se pa navadno dosti nahaja v zemlji. Z gipsanjem obogatimo zemljo na teh snoveh; veliko večjo korist od gipsa pa imamo zaradi tega, ker pomaga, da se težko raztopne snovi v zemlji hitreje raztope. Gips je koristen za deteljišča in sočivje, žitu pa ne ugaja. Gips je trositi spomladi po dežju, ali ob vlažnem vremenu, kakor hitro začnejo rastline zeleneti. De-